

Vuk-Pavlović i Bazala: prilog rekonstrukciji odnosa

DUŠAN DOŽUDIĆ

SAŽETAK: U radu se bavim osobnim odnosom Pavla Vuk-Pavlovića i Alberta Bazale od Vuk-Pavlovićeva dolaska na zagrebački Filozofski fakultet 1929. pa do njegova (prvog) umirovljenja 1941. godine. Krećem od u ranijoj literaturi tek pretpostavljenog neslaganja te dvojice (tada) vodećih filozofa zagrebačkoga Filozofskog fakulteta te ukazujem na izravne i posredne točke koje tu tezu podržavaju. Svoju argumentaciju temeljim i na istraživanju dostupne, a dosad neistražene arhivske građe. U svjetlu uvida koje nam ta građa pribavlja, ali i nekih drugih pokazatelja, razmatram i druge teze iznesene o Vuk-Pavloviću i problemima u kojima se našao na Fakultetu u naznačenome razdoblju. Zaključujem da se može s potpunom sigurnošću tvrditi da su dobar dio 1930-ih godina Vuk-Pavlović i Bazala bili u izrazito lošim odnosima i da se može pouzdano utvrditi što je do takvih odnosa dovelo te kako se to odrazilo na Vuk-Pavlovića i njegov ondašnji akademski put.

KLJUČNE RIJEČI: Akademsko napredovanje, antisemitizam, Bazala Albert, Fancev Franjo, Filozofski fakultet u Zagrebu, Ivšić Stjepan, novija hrvatska filozofija, Vuk-Pavlović Pavao.

Vuk-Pavlović and Bazala: A Contribution to the Reconstruction of Relations

DUŠAN DOŽUDIĆ

ABSTRACT: The paper explores the personal relationship between Pavao Vuk-Pavlović and Albert Bazala from Vuk-Pavlović's arrival at the University of Zagreb's Faculty of Philosophy in 1929 until his (first) retirement in 1941. I begin with the previously assumed disagreement between these two (then) leading philosophers of the Zagreb Faculty of Philosophy, pointing out direct and indirect evidence supporting this thesis. I base my argument on the examination of available but previously unexplored archival materials. In light of the insights provided by this material and other indicators, I also consider other theses regarding Vuk-Pavlović and the challenges he faced at the Faculty during the specified period. I conclude that it can be asserted with a high degree of certainty that during a significant portion of the 1930s, Vuk-Pavlović and Bazala had notably strained relations. Furthermore, it can be reliably determined what led to such relations and how it affected Vuk-Pavlović and his academic path at that time.

KEY WORDS: Academic advancement, antisemitism, Bazala Albert, earlier 20th century Croatian philosophy, Faculty of Philosophy in Zagreb, Fancev Franjo, Ivšić Stjepan, Vuk-Pavlović Pavao.

Kompleksnost serijaliziranih fikcijskih narativa

IRIS VIDMAR JOVANOVIĆ / DAVID GRČKI

SAŽETAK: U ovome radu analiziramo jedan od centralnih aspekata suvremenih serijaliziranih fikcijskih narativa: njihovu kompleksnost. Tvrdimo kako se ona očituje kroz tri dimenzije: kao narativna kompleksnost, vidljiva prvenstveno u načinu na koji nam je fikcijski svijet predstavljen; kao mimetička kompleksnost, koja se primarno očituje u načinu na koji se fikcijski svijet serijala odnosi prema stvarnom svijetu; i kao estetska kompleksnost, koja se očituje u načinu na koji određeno djelo izgrađuje svoj estetski identitet. Analizirajući neke od kritički najcjenjenijih i filozofski najzanimljivijih djela serijalizirane fikcije, poput *Igre prijestolja*, *Na putu dolje* i *Nazovi Saula*, pokazujemo kako integracija tih triju segmenata omogućuje razvoj netrivialne radnje, psihološku dubinu likova i posvećenost društveno-relevantnim pitanjima, odnosno generiranje onih estetskih i umjetničkih svojstava u svjetlu kojih se ta djela opravdano smatraju “kvalitetnom” televizijom.

KLJUČNE RIJEČI: Kompleksnost, narativi, serijalizirani narativi, serije i serijali, TV estetika.

Complexity of Serialized Fictional Narratives

IRIS VIDMAR JOVANOVIĆ / DAVID GRČKI

ABSTRACT: In this paper, we analyze one of the central aspects of contemporary serialized fictional narratives: their complexity. We argue that it manifests through three dimensions: narrative complexity, primarily evident in how the fictional world is presented to us; mimetic complexity, primarily observed in how the series' fictional world relates to the real world; and aesthetic complexity, demonstrated in how a particular work constructs its aesthetic identity. By analyzing some of the most critically acclaimed and philosophically intriguing works of serialized fiction, such as *Game of Thrones*, *Breaking Bad*, and *Better Call Saul*, we demonstrate how the integration of these three segments enables the development of non-trivial plots, psychological depth of characters, and commitment to socially relevant issues. This generates those aesthetic and artistic qualities due to which these works are rightfully considered “quality” television.

KEY WORDS: Complexity, narratives, serialized narratives, series, TV aesthetics.

Humanitarizam *vs.* humanizam

PREDRAG KRSTIĆ / BOJANA RADOVANOVIĆ

SAŽETAK: Rad predstavlja svojevrsnu apologiju humanitarizma. U njemu se navode motivi i argumenti koji ga suprotstavljaju humanizmu. Prvi dio rada posvećen je, međutim, njihovom zajedničkom povijesnom nastupu – ne bi li se uočilo da se ne mogu neproturječno smatrati istovjetnim ili nadopunjavajućim. Drugi dio rada izlaže glavne tipove suvremene kritike humanizma i proishodećih “ideologija”, dok se u trećem dijelu rada, nadovezujući se na njih, ilustrativno zagovara humanitaristička alternativa kao protuotrov humanističkoj “aroganciji”. U završnom dijelu rada iskjučavaju se dileme i granice važenja humanitarizma, ne bi li se, u protustavu prema humanizmu, odredila domena njegovog prava i predložio jedan njegov odmjerjen – korektivni i regulatorni – diskurzivni i djelatni status.

KLJUČNE RIJEČI: Antihumanizam, filantropija, humanitarizam, humanizam, isključenje, politofilija, vrstizam.

Humanitarianism *versus* Humanism

PREDRAG KRSTIĆ / BOJANA RADOVANOVIĆ

ABSTRACT: The work represents a kind of apology for humanitarianism. It states the motives and arguments that oppose it to humanism. However, the first part of the work is dedicated to their joint historical appearance—to notice that they cannot be considered identical or complementary without contradiction. The second part of the paper presents the main types of contemporary criticism of humanism and the resulting “ideologies” while the third part of the paper, building on them, illustratively advocates a humanitarian alternative as an antidote to humanistic “arrogance.” In the final part of the work, the dilemmas and limits of the validity of humanitarianism are tested to determine the domain of its right in opposition to humanism and propose its well-measured—corrective and regulatory—discursive and effective status.

KEY WORDS: Antihumanism, exclusion, humanism, humanitarianism, philanthropy, politophilia, speciesism.

Rejection of the Impossibility Theorem for Theory X

B.V.E. HYDE

ABSTRACT: The principal aims of population axiology are to increase the wellbeing of everyone, to prevent the suffering of future generations, and to make everyone more equal in these respects. A crisis in the pursuit of these goals came when Derek Parfit (1984) suggested that they inevitably result in a repugnant conclusion, that for any happy world, a miserable world of people whose lives were just barely worth living would be better, were it sufficiently populous. Since then, Gustaf Arrhenius (2000) has shown that these same principles also lead to a sadistic conclusion, that it can be better to add people with negative welfare rather than positive welfare when adding people without affecting the original people's welfare. What is more, he showed that there is no welfarist axiology that satisfies these three principles and yet avoids the repugnant conclusion. He called this the impossibility theorem for Theory X. This essay maintains that the ninth premiss of the impossibility theorem contains an invalid inference, and therefore presents a disproof of the theorem.

KEY WORDS: Egalitarianism, population axiology, utilitarianism, welfare, wellbeing.

Odbacivanje teorema nemogućnosti za teoriju X

B. V. E. HYDE

SAŽETAK: Glavni ciljevi populacijske aksiologije su povećanje dobrobiti svih, sprječavanje patnje budućih generacija i činjenje svih ljudi u tim pogledima jednakijima. Do krize u ostvarivanju tih ciljeva došlo je kada je Derek Parfit (1984) sugerirao da oni neizbježno rezultiraju odbojnom konkluzijom, naime da bi za bilo koji sretan svijet, bijedan svijet ljudi čiji su životi jedva vrijedni življenja bio bolji kad bi bio dovoljno brojan. Od tada je Gustaf Arrhenius (2000) pokazao da ti isti principi vode i do sadističke konkluzije, naime da može biti bolje dodati ljude s negativnim blagostanjem nego s pozitivnim blagostanjem kada se ljudi dodaju bez utjecanja na blagostanje izvornih ljudi. Štoviše, pokazao je da ne postoji aksiologija blagostanja koja zadovoljava ta tri principa, a da ipak izbjegava odbojnu konkluziju. To je nazvao teoremom nemogućnosti za teoriju X. Ovaj ogleđ tvrdi da deveta premisa teorema nemogućnosti sadrži nevaljani zaključak te stoga predstavlja pobijanje teorema.

KLJUČNE RIJEČI: Blagostanje, dobrobit, egalitarizam, populacijska aksiologija, utilitarizam.

Ethics and Naturalism

ADAM GREIF

ABSTRACT: The purpose of this paper is to examine the relationship between naturalism and morality and to assess their compatibility. Naturalism is defined as respect for science, for its methods and results. From this respect for science, one can infer two distinct philosophical naturalisms: the methodological and the metaphysical. The relationship between these forms of naturalism and morality depends on the correct conception of morality. This paper differentiates between objectively realistic conception and all other conceptions and argues that while other conceptions can easily fit morality into a naturalistic worldview, objectively realistic conception faces theoretical challenges, including the challenge of explaining how moral facts and concepts play an explanatory role and the challenge of bridging the is/ought gap. The paper focuses on Railton's ethical naturalism as a prominent naturalistic theory of morality and evaluates its ability to overcome these challenges. The conclusion is that, so long as we consider a theory like Railton's, naturalism and realistically conceived morality are incompatible.

KEY WORDS: Ethical naturalism, metaethics, moral knowledge, morality, naturalism, science.

Etika i naturalizam

ADAM GREIF

SAŽETAK: Cilj ovog rada je ispitati odnos između naturalizma i morala te procijeniti njihovu kompatibilnost. Naturalizam se definira kao poštovanje prema znanosti, njezinim metodama i rezultatima. Iz tog poštovanja prema znanosti mogu se izvesti dva različita filozofska naturalizma: metodološki i metafizički. Odnos između tih oblika naturalizma i morala ovisi o ispravnom shvaćanju morala. Ovaj rad razlikuje objektivno realističko shvaćanje od svih drugih shvaćanja te tvrdi da dok druga shvaćanja lako mogu uklopiti moral u naturalistički svjetonazor, objektivno realističko shvaćanje suočava se s teorijskim izazovima, kao što su objašnjenje načina na koji moralne činjenice i pojmovi igraju eksplanatornu ulogu te premošćivanje jaza između "jest" i "treba". Rad se usredotočuje na Railtonov etički naturalizam kao istaknutu naturalističku teoriju morala te procjenjuje njegovu sposobnost prevladavanja tih izazova. Zaključak je da, sve dok polazimo od teorije kao što je Railtonova, naturalizam i realistički shvaćen moral nisu kompatibilni.

KLJUČNE RIJEČI: Etički naturalizam, metaetika, moralno znanje, moralnost, naturalizam, znanost.

Ludwig Wittgenstein's Cambridge Period

NATALIA TOMASHPOLSKAIA

ABSTRACT: This article analyses in detail Wittgenstein's 'Cambridge period' from his return to Cambridge in 1929 until his decease in 1951. Within the 'Cambridge period', scholars usually distinguish the 'middle' (1929–1936) and the 'late' (1936–1951) periods. The trigger point of Wittgenstein's return to Cambridge and philosophy was his visit to Brouwer's lecture on 'Mathematics, Science, and Language' in Vienna in March 1928. Dutch mathematician Brouwer influenced not only Wittgenstein's ability to do philosophy again but also the development of some of his ideas. Namely, for Brouwer, language was a natural development of the social history of human beings. With the help of his friends, F. P. Ramsey, J. M. Keynes, G. E. Moore, and B. Russell, in 1929 Wittgenstein returned to Cambridge. The author argues that this was the crucial turning point in his philosophy that led to the revision of some of his ideas. Wittgenstein returned from self-isolation in remote villages of Lower Austria to the intellectual academic environment, where he could discuss his ideas with intellectual interlocutors and receive their valuable remarks and comments. This article is organised in chronological order: it describes the very 'early' middle period of 1929–1935 involving the development of Wittgenstein's 'phenomenology' and the origin of the 'language-games' concept in the Blue and Brown Books; 1935–1936 period of 'romantic' enthusiasm for Soviet Russia and a trip there; Wittgenstein's life and work during the WWII-time; resign from teaching in Cambridge in 1947 to finally finish his *Philosophical Investigations*. The author suggests that the 'romantic areal' about the USSR was formed by Wittgenstein's predilection for Russian poetry and literature of the nineteenth century, i.e., Tolstoy, Dostoevsky, and Pushkin. Analysing the development of Wittgenstein's ideas on language in his Cambridge period, the author mentions the influence of N. Bakhtin and P. Sraffa. Also, the author touches upon the topic of the possibility of Marxism's influence on Wittgenstein's life and thought.

KEY WORDS: Cambridge period, philosophy, philosophy of language, Wittgenstein.

Kembričko razdoblje Ludwiga Wittgensteina

NATALIA TOMASHPOLSKAIA

SAŽETAK: Ovaj članak detaljno analizira Wittgensteinovo “kembričko razdoblje” od njegova povratka u Cambridge 1929. godine do njegove smrti 1951. godine. Unutar “kembričkog razdoblja” istraživači obično razlikuju “srednje” (1929–1936) i “kasno” (1936–1951) razdoblje. Okidač Wittgensteinova povratka u Cambridge i filozofiju bio je njegov posjet Brouwerovu predavanju o “Matematici, znanosti i jeziku” u Beču u ožujku 1928. godine. Nizozemski matematičar Brouwer utjecao je ne samo na Wittgensteinovu sposobnost ponovnog bavljenja filozofijom nego i na razvoj nekih njegovih ideja. Naime, za Brouwera je jezik bio prirodan razvoj društvene povijesti ljudi. Uz pomoć svojih prijatelja F. P. Ramseyja, J. M. Keynesa, G. E. Moorea i B. Russella, Wittgenstein se 1929. godine vratio u Cambridge. Autorica tvrdi da je to bio ključni preokret u njegovoj filozofiji koji je doveo do revidiranja nekih njegovih ideja. Wittgenstein se vratio iz samoizolacije u udaljenim selima Donje Austrije u intelektualno akademsko okruženje, gdje je mogao raspravljati o svojim idejama s intelektualnim sugovornicima i primati njihove vrijedne primjedbe i komentare. Ovaj je članak organiziran kronološki: opisuje vrlo “rano” srednje razdoblje od 1929. do 1935, uključujući razvoj Wittgensteinove “fenomenologije” i podrijetlo pojma “jezičnih igara” u *Plavoj* i *Smeđoj* knjizi; razdoblje (1935–1936) “romantičnog” oduševljenja Sovjetskim Savezom i put tamo; Wittgensteinov život i rad tijekom Drugog svjetskog rata; odustajanje od predavanja u Cambridgeu 1947. kako bi napokon završio svoja *Filozofska istraživanja*. Autorica tvrdi da je “romantični zanos” Sovjetskim Savezom oblikovan Wittgensteinovom sklonosti prema ruskoj poeziji i književnosti devetnaestog stoljeća, tj. Tolstoju, Dostojevskom i Puškinu. Analizirajući razvoj Wittgensteinovih ideja o jeziku u njegovu kembričkom razdoblju, autorica spominje utjecaj N. Bakhtina i P. Sraffe. Dotiče i temu mogućnosti utjecaja marksizma na Wittgensteinov život i misao.

KLJUČNE RIJEČI: Filozofija, filozofija jezika, kembričko razdoblje, Wittgenstein.

